

РОЗДІЛ 3 ЛІНГВІСТИКА ТЕКСТУ І КОНТЕКСТНІ ВИЯВИ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ

УДК 81'27

ДИСКУРСИВНІ ТРОПИ В АНГЛОМОВНІЙ ПОЛІТИЧНІЙ ПОЕЗІЇ ХХІ СТОЛІТТЯ

Акішина М.О., к. філол. н., доцент,
доцент кафедри перекладознавства та прикладної лінгвістики
Херсонський державний університет

Стаття присвячена аналізу особливостей дискурсивних тропів, які досліджуються на матеріалі політичної поезії ХХІ століття, а саме відбувається осмислення механізму функціонування тропеїки. Аналізуються основні властивості дискурсивних тропів, що досліджуються під час вивчення політичної поезії.

Ключові слова: політична поезія, дискурс, дискурсивні тропи.

Статья посвящена анализу особенностей дискурсивных тропов, которые исследуются на материале политической поэзии ХХ века, а именно происходит осмысление механизма функционирования тропеики. Анализируются основные свойства дискурсивных тропов, исследуемых при изучении политической поэзии.

Ключевые слова: политическая поэзия, дискурс, дискурсивные тропы.

Akishyna M.O. DISCURSIVE TROPES IN THE ENGLISH POLITICAL POETRY OF THE XXI CENTURY

The article is devoted to the analysis of the peculiarities of discursive tropes, which are explored on the case study of political poetry of the XXI century, the mechanism of operating the tropes is defined. The main characteristics of discourse tropes in political poetry are described.

It suggests a comprehensive methodology for exposing discursive properties of imagery in the frameworks of cognitive and pragmatic paradigm of linguistics. It has been proved that metaphor and metonymy show up their utmost discursive potential. It is maintained the discursive property of metaphor is based on narrative mapping; discursive metonymy is characterized by the referent which exists in discourse. Unlike traditional metaphor and metonymy which are based on analogical mapping, discursive metaphor and metonymy are the result of parabolic thinking and story mapping.

It is argued that communicative and pragmatic functions of imagery ensure the perlocutionary effect on the reader and justify social and political orientation of contemporary English and American poetic discourse.

The discursive properties of imagery are explained by the peculiarities of the linguistic and creative thinking of the author and the reader, which is due to the socio-political orientation of contemporary poetic discourse.

Key words: political poetry, discourse, discourse tropes.

У ХХ столітті дослідження образності отримувє розвиток у працях науковців, які сповідують новий підхід до вивчення цих явищ, прагнучи зафіксувати семантику тропів, побудувати їх базовий словник, описати типи слів та синтаксичних конструкцій, на тлі яких реалізуються тропи, схарактеризувати тропи як елементи соціально-ідеологічної оцінки. **Актуальність** дослідження зумовлена загальною спрямованістю сучасної лінгвістики на вивчення дискурсивних особливостей англомовної політичної поезії ХХІ століття. **Мета** статті полягає у дослідженні дискурсивних особливостей тропів у поетичних текстах політичної тематики ХХІ століття. До кола **завдань** відносяться виокремлення дискурсивного характеру метафори та метонімії.

Опис різноманітних функцій, які виконують тропи, надає змогу відійти від емпірич-

ного етапу в їх дослідженні й приступити до побудови сучасної теорії тропів як засобів художнього мислення [4; 5].

Залучення методологічного апарату когнітивної поетики, яка спрямована на розкриття способів вербалізації знань у художньому тексті (Л.І. Белехова, О.П. Воробйова, С.О. Жаботинська, В.І. Карасик, І.А. Редька, Л.В. Димитренко, О.Г. Скідан, Н.В. Ярова, О.С. Маріна, Г.М. Передерій, О.В. Заболотська), уможливорює по-новому подивитися на тропеїчні засоби, вже досить детально вивчені в рамках традиційної лексичної семантики (Р.З. Гінзбург, О.О. Тараненко) та стилістики (М.Г. Аратян, Є.Г. Рябцева), і розглянути тропи насамперед як основний спосіб концептуалізації не лише буденного (G. Radden, Z. Kovacs, G. Lakoff, K. Panther), але й художнього (Н.О. Ілюхіна, R. Gibbs, R. De Mendoza)

досвіду людини. Переваги сучасного переосмислення традиційних тропів полягають у новому підході до тлумачення самого механізму створення тих явищ, де важливим є не тільки семантика тропів, а й складні форми взаємопроникнення концептуальної, мовної та художньої сфер (Г.Г. Молчанова).

У когнітивному ракурсі образність є елементом поетичного дискурсу, що передає знання про світ, бачення світу, переломлене крізь призму художньої свідомості поета [2, с. 56].

Основними образними засобами в політичній поезії XXI століття є метафора та метонімія.

Метафора. Метафора – центральна фігура в системі тропів, один з найважливіших елементів художньої, поетичної мови, один з головних засобів у механізмі поетичного впливу і створення образної мовної картини світу [1, с. 75]. На відміну від мовної метафори, в основі якої лежать стереотипні ситуації та загальний фонд знань мовного колективу, *дискурсивні метафори* являють «унікальне» бачення предмета або явища. Не зважаючи на те, що багато вчених представляли метафору у вигляді універсального інструменту духовно-практичної діяльності людини і віддавали їй перевагу перед дискурсією, згідно зі справедливим зауваженням В.М. Вовк, «дискурсія і метафора – два взаємозумовлені і взаємопов'язані аспекти цієї діяльності» [3, с. 47]. Дискурсивна метафора має широкий спектр далеких і близьких асоціацій, може займати значуще місце в парадигмі поетичного тексту: виступати як ключове слово текстового метафоричного поля, тобто слово, що володіє такими властивостями (різноманіття зв'язків з іншими словами, повторюваність (лексична й семантична), сюжетна та ідейна значущість, семантична ємність).

Метонімія. Метонімія як вторинна мовна номінація ґрунтується на реальному зв'язку об'єкта номінації з тим об'єктом, назва якого переноситься на об'єкт найменування. Найбільш суттєвими факторами, що впливають на функціонування стилістичного засобу метонімії в дискурсі, є прагматичний, стилістичний (взаємодія метонімії з іншими стилістичними прийомами в дискурсі) і соціокультурний [9, с. 3–12]. У дискурсі будь-яка метонімічна модель обростає прагматично зумовленими семантичними нашаруваннями. Нове звучання метонімії в дискурсі залежить від таких прагматичних факторів, як позиція автора та інтерпретатора, точка зору, точка відліку, фокус уваги. Більш того ці фактори роблять вплив на кращий вибір певної метонімічної моделі для опису ситуації [9, с. 3–12].

Метонімія постає дискурсивним феноменом, тобто реалізується в рамках дискурсу. Такий підхід до метонімії дає змогу зрозуміти його більш широко за рахунок включення в нього специфічно дискурсивних типів: метонімічного позначення ситуації через один з її елементів і метонімічного речення.

Політична поезія XXI століття слугує універсальним засобом маніпулювання суспільною свідомістю. У руслі нашого дослідження політичну поезію розуміємо як таку, що реалізується за допомогою створення образності, що базується на лінгвокогнітивному і комунікативно-прагматичному підґрунті, сприяє не лише адекватній інтерпретації словесних образів, а надто – реалізації комунікативно-прагматичних стратегій впливу на аудиторію.

Оскільки образність заснована на асоціативних зв'язках людського досвіду, в основі будь-якого переосмислення завжди лежить антропометричність – здатність зрозуміти одну сутність через іншу. Тому стилістичні засоби несуть у собі інформацію про власне людські знання та уявлення, про концептуальні системи людей в різні історичні епохи, а разом з тим і про систему національно-культурних цінностей і стереотипів. Іншими словами, будь-яка образна інновація фіксує світоглядний, громадський і культурно-історичний досвід носіїв мови [8, с. 27].

В.О. Домбровський стверджує, що поезія переносить читача в інший, нереальний, ілюзорний світ; вона створює поетичну ілюзію [7, с. 18]. Це твердження вказує на емоційну, навіювальну природу політичної поезії, тобто сугестивну. Учень О.О. Потебні С.О. Грузенберг також наголошує на навіювальній природі цієї функції. Дослідник зазначає: «Художник не доводить, не переконує за допомогою логічних доказів, а безпосередньо навіює читачеві, глядачеві та слухачеві свої думки і почуття, «заражуючи» його своїм настроєм і підпорядковуючи собі за допомогою навіювання його волю». Сугестія, на думку С.О. Грузенберга, веде до художнього міметизму, адже вона дає змогу читачеві перевтілитися в психіку героїв художнього твору [6, с. 4].

У вірші Олівії Кент (Olivia Kent) «Crime of Crimea» спостерігаємо сугестивний вплив на читача шляхом використання дискурсивних тропів:

*A feeling of fear engulfs the world, as the
clash of the titans builds.
Who knows what's going on, while these
supermen clash?
What is to be done?*

The parental solution of nations as punishment for stroppy children, is taking all their toys away, withholding their allowance.

Vlad, turned on his heels, as he poked out his tongue, at the powers that be.

Cameron, acted like his usual snotty twat, hiding under posh boys hat, oh my God what a prat.

Obama thinks he's got it right, ready up and raring for a fight, a stallion who's got the bit between his teeth.

A situation of ridicule, based upon controlling fools.

What fear hides behind the spoken word on the world of dashing Crimea?

Використовуючи образи, зрозумілі та актуальні для кожного, автор прагне навіяти читачеві свої роздуми та думки про становище Криму. Метафора *the clash of the titans* викликає в читача асоціації з давнім протистоянням двох держав – Сполучених Штатів Америки та Росії. Автор називає ці держави *these supermen*, знову є таки підкреслюючи їхню могутність та потужний потенціал. Сугестія реалізується за допомогою використання риторичних запитань *Who knows what's going on, while these supermen clash? / What is to be done?* Розмірковуючи над цими питаннями, читач робить висновки про непередбачуваність ситуації, у якій опинився світ. Далі автор змальовує лідерів світових держав як дітей, які отримали батьківське покарання та позбавлені утримання: *The parental solution of nations as punishment for stroppy children, / is taking all their toys away, withholding their allowance.* Слід зазначити, що ці рядки протиставляються попереднім, де очільники країн постали в образі суперменів та титанів. Персоніфікація *The parental solution of nations* означає, що народ є головним, і саме він є батьком.

У наступних рядках автор змальовує поведінку «дітей» після батьківського покарання: *Vlad, turned on his heels, as he poked out his tongue, at the powers that be. / Cameron, acted like his usual snotty twat, hiding under posh boys hat, / oh my God what a prat. / Obama thinks he's got it right, ready up and raring for a fight, / a stallion whose got the bit between his teeth.* Так, образ президента Росії Володимира Путіна актуалізується у власній назві *Vlad*. Використовуючи скорочену форму імені, автор показує зневажливе ставлення до президента. Дії В. Путіна (*poked out his tongue*) підтверджують це. Приписуючи кривляння В. Путіну, автор прагне передати зухвалу поведінку президента Росії на політичній арені світу навесні 2014 року. Рядок *turned on his*

heels розуміємо як висміювання того факту, що Путін носить підбори, тоді як планує заборонити подібне взуття для населення Росії. Зневажливе ставлення до Девіда Кемерона, прем'єр-міністра Великобританії, проявляється у вживанні евфемізмів *snotty twat, prat*. На нашу думку, словосполучення *snotty twat* допомагає читачеві зрозуміти засудження автором нерішучих дій Великобританії стосовно Росії. Обама жадає бійки, але не реалізовує свій задум. Автор називає голів держав *дурнями*, що засвідчує його ставлення до них. Останній рядок твору *What fear hides behind the spoken word on the world of dashing Crimea?* у формі риторичного запитання спонукає читача підкоритися навіюванням автора про непередбачуваність світової ситуації та становища Криму. Лексема *fear*, що зустрічається у першому та останньому рядках, рамкує композицію твору та дає читачеві зрозуміти, що за актуальною проблемою протиріч стоїть страх, ймовірно, втратити владу на світовій арені.

Політична поезія відіграє, безсумнівно, важливу роль у маніпуляції суспільною свідомістю. Комплексний систематичний аналіз допомагає не тільки виявити дискурсивні характеристики стилістичних засобів, але й описати вплив структур поезії на масову свідомість, у чому і полягає перлокутивний ефект.

Аналіз сучасної політичної поезії засвідчив розмаїття засобів у творенні дискурсивної образності, доміантними серед яких постають метафора та метонімія. На відміну від мовної метафори, в основі якої лежать стереотипні ситуації та загальний фонд знань мовної спільноти, лінгвокогнітивні механізми створення дискурсивної *метафори* базуються на унікальності рефлексії читача, у такий спосіб дискурсивна метафора відображає індивідуальне, а не колективне бачення світу. На відміну від традиційного розуміння метафори, що ґрунтується на аналоговому мапуванні, дискурсивність метафори зумовлюється застосуванням іншого когнітивного механізму – нарративного мапування. Дискурсивні *метонімії* викликають уявлення в свідомості читача, що супроводжуються різними емоціями, створюють яскраву образність завдяки тому, що спонукають звернення читача до референта, який перебуває у межах дискурсу. Параболічний (інакомовний, притчевий) характер метафори і метонімії як дистинктивна ознака їхньої дискурсивності полягає у лінгвокогнітивному механізмі їхнього формування, такий механізм розкривається через аналіз нарративного мапування як проектування сюжетів, макроситуацій.

Дискурсивні властивості образності пояснюються особливостями лінгвокреативного мислення автора і читача, що зумовлюються суспільно-політичною спрямованістю сучасного поетичного дискурсу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Беззубикова М.В. Дискурсивная образность слова (на материале рассказов и повестей русских писателей XX века): дис. ... кандидата фил. наук: 10.02.01. Астрахань, 2010. 266 с.
2. Белехова Л.І. Образний простір американської поезії: лінгвокогнітивний аспект: дис. ... доктора філол. наук : 10.02.04. К., 2002. 476 с.
3. Вовк В.Н. Языковая метафора в художественной речи (природа вторичной номинации). Киев: Наукова думка, 1986. 142 с.
4. Григорьев В.П. О некоторых вопросах интерлингвистики. Вопросы языкознания. 1966. № 1. С. 37–46.
5. Григорьев В.П. Поэтика слова (На материале русской советской поэзии). М.: Наука, 1979. 343 с.
6. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен: колективна монографія / ред. І.С. Шевченко. Харків: Константа, 2005. 356 с.
7. Зевахина Т.С. К вопросу об универсалиях в области полисемии. Лингвистическая типология / Отв. ред. В.М. Солнцев, И.Ф. Вардуть. М.: Наука, Гл. редакция восточной литературы, 1985. М.Н. Английская метафора в когнитивном аспекте: (На материале зооморфизмов новоанглийского периода). Диахроническая германистика. С-Пб: С-ПбГУ, 1997. С. 25–45.
9. Раевская О.В. О некоторых типах дискурсивной метонимии. Известия АН СЛЯ. Т. 58. 1999. С. 19–24.